

Vleermuisonderzoek opleidingscentrum KLPD, Leusden

2014.029

Rapport van het Bureau van de Zoogdierverseniging
In opdracht van Korps Landelijke Politiediensten

Vleermuisonderzoek opleidingscentrum KLPD, Leusden

Rapport nr.: 2014.029
Datum uitgave: 21-08-2014
Auteur: W.G. Overman & M.J. Schillemans
Kwaliteitscontrole: H.J.G.A. Limpens
Productie: **Stichting VZZ, in rapport vermeld als Bureau van de Zoogdierverseniging**
Bezoekadres: Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
Postadres: Postbus 6531
6503 GA Nijmegen
Tel.: 024 7410500
secretariaat@zoogdierverseniging.nl
www.zoogdierverseniging.nl
Gegevens opdrachtgever: Korps Landelijke Politiediensten
Postbus 100
3970 AC Driebergen
Contactpersoon opdrachtgever Dhr. A. Fiolet

Dit rapport kan geciteerd worden als:

W.G. Overman en M.J. Schillemans, 2014. Vleermuisonderzoek opleidingscentrum KLPD, Leusden. Rapport 2014.029. Bureau van de Zoogdierverseniging, Nijmegen.

De Stichting VZZ, onderdeel van de Zoogdierverseniging, is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van de Zoogdierverseniging; opdrachtgever vrijwaart de Stichting VZZ voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en de Zoogdierverseniging, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	3
1.1	De aanleiding	3
1.2	Probleemstelling	3
2	MATERIAAL EN METHODE	5
3	RESULTATEN	7
4	BEOORDELING IN HET KADER VAN DE FLORA- EN FAUNAWET	10
4.1	Effect van de ingreep	10
4.2	Beoordeling.....	10
5	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	11
5.1	Conclusies	11
5.2	Aanbevelingen	12
6	LITERATUUR	15

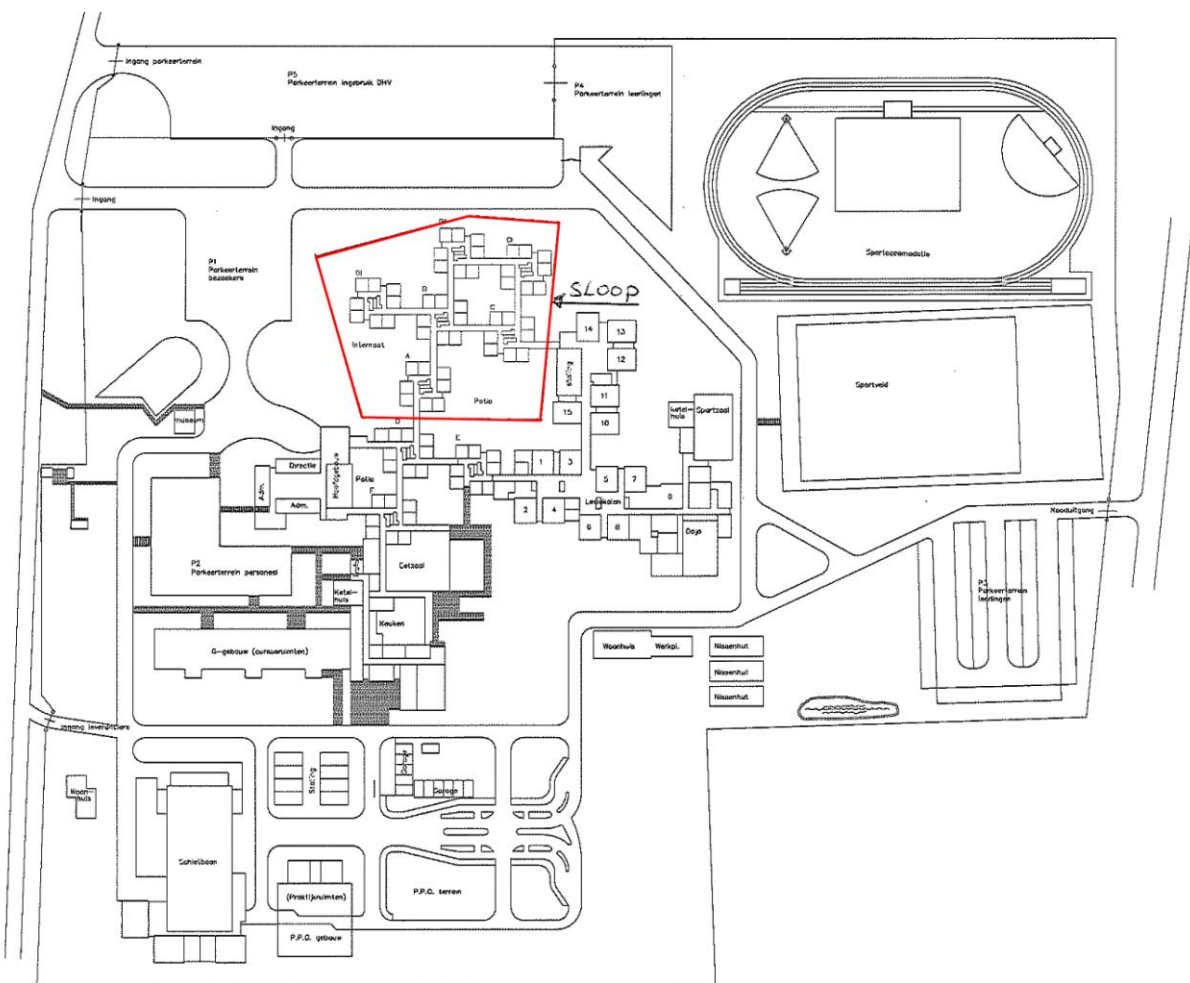
Vleermuisonderzoek opleidingscentrum KLPD, Leusden

1 INLEIDING

1.1 De aanleiding

Het gebouwencomplex van de Politieschool 'De Boskamp' aan de Loes van Overeemlaan 11 te Leusden is verouderd en zal gedeeltelijk worden gesloopt. Op korte termijn gaat het om de sloop van zes identieke woonpaviljoens (figuur 1). De gebouwen bevatten asbest.

In de zes te slopen paviljoens kunnen in potentie verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn (Janssen, 2013).

Figuur 1: Terrein van Politieschool 'De Boskamp'. De bebouwing binnen het rode kader zal worden gesloopt.

1.2 Probleemstelling

Alle soorten vleermuizen zijn strikt beschermd onder de Flora- en faunawet. Dit betekent dat voorafgaand aan werkzaamheden ingrepen beoordeeld moeten

worden op mogelijke overtreding van de Flora- en faunawet. Ingrepen mogen niet leiden tot een aantasting van de gunstige staat van instandhouding van de (lokale) vleermuispopulaties.

De Flora- en faunawet kent een aantal voor vleermuizen relevante verbodsartikelen:

Artikel 9: Verbod op doden, verwonden, vangen etc. van beschermde diersoorten.

Artikel 10: Verbod op opzettelijk verontrusten van beschermde diersoorten.

Artikel 11: Verbod op beschadigen, vernielen etc. van vaste rust- en verblijfplaatsen. van beschermde diersoorten.

Daarom dient voorafgaand aan een ingreep onderzocht te worden of er vaste rust- of verblijfplaatsen aanwezig zijn, die zullen verdwijnen of worden aangetast door de werkzaamheden. Ook andere maatregelen die van invloed kunnen zijn op vleermuizen, zoals het plaatsen van terrein- of gevelverlichting, moeten beoordeeld worden.

Indien (tijdelijke) negatieve invloeden te verwachten zijn, zijn maatregelen nodig die de effecten vermijden, mitigeren of compenseren. Voor het uitvoeren van werkzaamheden die één van de verbodsartikelen –kunnen- overtreden is een ontheffing Flora- en faunawet verplicht.

Uit de uitgevoerde Quicksan (Janssen, 2013) bleek dat het voorkomen van vleermuizen niet kon worden uitgesloten. Sloop van de gebouwen kan daarom betekenen dat verblijfplaatsen worden aangetast. Ten einde zeker te weten of en welk type verblijfplaats voor welke soort vleermuis aanwezig is, is nader onderzoek noodzakelijk. De KLPD heeft het Bureau van de Zoogdierverseniging gevraagd dit onderzoek uit te voeren.

Op basis van dit onderzoek wordt bepaald of overtreding van de Flora- en faunawet aan de orde is (indien er geen maatregelen worden getroffen) en of ontheffing noodzakelijk is. Indien overtreding van de Flora- en faunawet aan de orde is en ontheffing noodzakelijk is, dienen maatregelen te worden genomen en een ontheffingsaanvraag te worden ingediend.

Het uitwerken van de maatregelen (mitigatie- en compensatieplan) en de ontheffingsaanvraag (activiteitenplan en ontheffingsaanvraag zelf) zijn geen onderdeel van de huidige opdracht.

2 MATERIAAL EN METHODE

Om te bepalen welke inspanning nodig is om de waarde van de te slopen gebouwen in kaart te brengen is vooraf een visuele inspectie uitgevoerd. Daarbij is een inschatting gemaakt voor welke vleermuissoorten het gebouw of de directe omgeving, een functie kan vervullen. De onderstaande tabel geeft hier de resultaten van weer.

Tabel 1: Inschatting van de potentieel aanwezige vleermuissoorten en functies van de gebouwen voor deze vleermuizen.

		Gewone dwergvleermuis	Ruige dwergvleermuis	Laatvlieger	Gewone grootoorvleermuis
Functie	Kraamverblijf	X		X	
	Zomerverblijf	X		X	
	Paarverblijf	X	X	X	
	Winterverblijf	X	X	X	X
	Foerageergebied	X	X	X	
	Vliegroute	X	X	X	

Voor het uitvoeren van betrouwbaar vleermuisonderzoek zijn richtlijnen opgesteld in het Vleermuisprotocol (Gegevensautoriteit Natuur, versie maart 2013). Hierin staat per soort en per functie beschreven welke inspanning nodig is voor het aantonen dan wel uitsluiten van de aanwezigheid van een soort en/of functie.

In de onderstaande tabel staat aangegeven hoeveel bezoeken in welke periode dienen plaats te vinden volgens het Vleermuisprotocol.

Tabel 2: De door het Vleermuisprotocol voorgeschreven bezoeken om de vleermuissoorten en functies uit tabel 1 goed te onderzoeken.

		mei	jun	jul	aug	sep
Functie	Kraamverblijf (2 bezoeken)					
	Zomerverblijf (2 bezoeken)					
	Paarverblijf (en winterverblijf) (2 bezoeken)					
	Winterverblijf (1 bezoek, indien mogelijk)					
	Foerageergebied (2 bezoeken)					
	Vliegroute (2 bezoeken)					

Door het zoveel mogelijk combineren van onderzoek naar verschillende functies van verschillende soorten is de minimale inspanning die volgens het Vleermuisprotocol dient te worden geleverd:

- Twee bezoeken (waarvan minimaal één in de vroege ochtend) in de periode mei-juli voor het zoeken naar kraamverblijven, zomerverblijven, foerageergebied en vliegroutes van alle genoemde soorten.
- Twee avond- of ochtendbezoeken in de periode augustus-september voor het zoeken naar paarverblijven en winterverblijven.

Drie van de hierboven genoemde bezoeken hebben op het moment van het schrijven reeds plaatsgevonden. De bezoeken waren in de vroege ochtend van 12 juni, 15 juli en (late) nacht van 14 augustus.

Aanvullend is, al vooruitlopend op de te verwachten effecten door de sloop, een compenserende maatregel uitgevoerd door het ophangen van twee grote vleermuiskasten.

3 RESULTATEN

Tijdens de drie inventarisatiebezoeken is alleen de gewone dwergvleermuis waargenomen.

Op 12 juni tijdens het eerste bezoek is deze soort alleen foeragerend waargenomen.

Op het bezoek van 15 juli, zijn naast foeragerende dieren, ook zwermende gewone dwergvleermuizen aangetroffen. Zwermen is het gedrag wat vleermuizen vertonen vlak voordat ze hun verblijfplaats binnengaan. Het daadwerkelijke naar binnen gaan van de verblijfplaats was niet te zien, omdat het zwermen gebeurde rondom een binnenplaats die niet te betreden was wegens de aanwezigheid van asbest. Het zwermen geeft echter aan dat er een kleine verblijfplaats aanwezig is op de binnenplaats.

Omdat deze verblijfplaats tijdens het eerste veldbezoek niet aanwezig was en het een kleine groep betreft, gaat het hier niet om een kraamverblijfplaats, maar een kleine zomerverblijfplaats van circa 8 dieren.

Tijdens het bezoek van 14 augustus bleken op twee plekken op het terrein roepende mannetjes van de gewone dwergvleermuis aanwezig. Dit baltsgedrag is direct verbonden met een paarverblijfplaats en indicerend voor een (kleine) winterverblijfplaats aldaar.

Een tweede najaarsbezoek is afgelegd op 8 september. Tijdens dit bezoek zijn dezelfde territoria voor de gewone dwergvleermuis waargenomen. Ook bij de opgehangen kasten zijn roepende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Mogelijk zijn de kasten al in gebruik genomen als paarverblijf.

In de onderstaande tabel worden de aangetroffen vleermuizen, hun gedrag en de aantallen per bezoek weergegeven.

Tabel 3: Aangetroffen vleermuizen per bezoek en hun gedrag met, waar relevant, de daaraan gekoppelde functie van de gebouwen (de opgehangen kasten hangen te recent om daar al een functie aan te kunnen koppelen).

Soort	Gedrag / functie	12-jun	15-jul	14-aug	8-sept
Gewone dwergvleermuis	Foeragerend / foerageergebied	4	6	5	
Gewone dwergvleermuis	Zwermend / zomerverblijfplaats		8		
Gewone dwergvleermuis	Roepend / paarverblijfplaats en winterverblijfplaats			2	
Gewone dwergvleermuis	Roepend / paarverblijfplaats en winterverblijfplaats				2

Figuur 2 geeft weer welke vleermuizen waar zijn waargenomen en welk gedrag zijn vertoonden. De interpretatie van de functie die de gebouwen hebben, gezien

de waarnemingen, staan hierop ook ingetekend.

Figuur 2: De waargenomen vleermuizen en hun gedrag met de daaraan gekoppelde functies. De zwermende dieren (roze) tonen een concrete locatie aan de gebouwen. De baltende dieren zijn in de buurt van een gevel waargenomen, en in de figuur is in blauw aangegeven in welke gevel een paarverblijf te verwachten is.

4 BEOORDELING IN HET KADER VAN DE FLORA- EN FAUNAWET

4.1 Effect van de ingreep

Het slopen van de zes paviljoens betekent dat alle aanwezige zomer-, paar- en (door kleinere aantallen gebruikte) winterverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis zullen verdwijnen en dat, bij onzorgvuldig slopen, de dieren zelf mogelijk verwond of gedood zouden kunnen worden.

Het terrein zal niet minder geschikt worden als foerageergebied voor gewone dwergvleermuis.

Kraamverblijfplaatsen en duidelijke vliegroutes zijn niet aanwezig. De winterverblijfplaatsen zijn kleine winterverblijfplaatsen en worden incidenteel gebruikt door een enkel dier.

4.2 Beoordeling

De beoordeling van mogelijke overtredingen van verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet is opgenomen in tabel 4.

Tabel 4: Mogelijke overtredingen van algemene verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet m.b.t. vleermuizen.

Mogelijke overtreding artikel Flora- en faunawet?		Art. 9	Art. 10	Art. 11		Ontheffingprocedure noodzakelijk ja/nee
		Ja	Nee	Ja		Ja

5 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

5.1 Conclusies

Uit het uitgevoerde onderzoek blijkt dat de te slopen gebouwen een zomerverblijf en twee paarverblijven van gewone dwergvleermuizen herbergen. De paarverblijven van gewone dwergvleermuizen zijn meestal ook in gebruik als –klein- winterverblijf. De aanwezigheid van incidenteel gebruikte kleine winterverblijfplaatsen kan dan ook niet worden uitgesloten. Duidelijke vliegroutes en /of veel gebruikt jachtgebied van de gewone dwergvleermuis zijn niet aangetroffen. Andere soorten dan de gewone dwergvleermuis zijn niet aangetroffen.

Sloop van de gebouwen zonder verdere maatregelen betekent vernietiging van verblijfplaatsen en mogelijke doding of verwonding van de gewone dwergvleermuis. Dat is een overtreding van de artikelen 9 en 11 van de Flora- en faunawet. Daarom is voor de sloop van de gebouwen een ontheffing van artikel 9 en 11 van de Flora- en faunawet noodzakelijk.

Om een ontheffing te kunnen krijgen dienen maatregelen te worden genomen ter voorkoming en verzachting van negatieve effecten tijdens de sloop, en ter compensatie van de verloren verblijven. Bovendien dient aannemelijk te worden gemaakt dat de staat van instandhouding niet in het geding is. Tevens dient inzichtelijk te worden gemaakt welke alternatievenafweging voor de sloop is gemaakt.

Een ontheffingsprocedure heeft een doorlooptijd van circa 4 maanden. Een spoedprocedure heeft een kortere doorlooptijd. Deze procedure is van toepassing indien er ecologische redenen zijn en/of redenen voor volksgezondheid en veiligheid. De huidige situatie is doorgesproken met bevoegd gezag en enkel en alleen als er geen andere mogelijkheden zijn om asbestverspreiding te voorkomen dan door spoedige sloop, zou een spoedprocedure van toepassing zijn. Het bevoegd gezag adviseert om bij indiening de ontheffingsaanvraag het verzoek tot een spoedprocedure duidelijk te onderbouwen met rapportages. Omdat er wel andere mogelijkheden zijn (stutten van gebouw) om instorten te voorkomen (en daarmee verspreiding van asbest) is de kans klein dat de aanvraag voor een spoedprocedure wordt gehonoreerd.

5.2 Aanbevelingen

Maatregelen om dieren niet te verwonden of te doden dienen in een (ecologisch) werkprotocol te worden opgenomen. Er moet dan gedacht aan de werkwijze van slopen en periode van sloop in relatie tot de gevoelige periodes van vleermuizen. Sloop dient in een 'veilige' periode te worden verricht (voorjaar of najaar).

De aan te bieden alternatieve verblijven dienen afgestemd te zijn op de soort (gewone dwergvleermuis) en de functie(s) van de te vervangen verblijven (zomer-paar- en [kleiner] winterverblijf). Het bevoegd gezag hanteert de stelregel dat voor elk verloren gaand verblijf van gewone dwergvleermuizen vier verblijven opnieuw moeten worden aangeboden (El&I, 2011). In het huidige situatie zou dat betekenen dat er vier potentiële zomerverblijven en acht paar/winterverblijven dienen worden te aangeboden. Afhankelijk van de situatie in de directe omgeving (wel of geen mogelijkheden en/of aanwezigheid paarverblijven) is het aantal aan te bieden paar/winterverblijven lager. Dit dient nader te worden bepaald op basis van de resultaten van de najaarsbezoeken en op basis van ecologische gronden.

De twee grote kasten die momenteel al opgehangen zijn, kunnen dienen als zomer- en paarverblijf. Zij kunnen ook als klein en incidenteel winterverblijf dienen. De alternatieve verblijven dienen echter wel permanent te zijn en dus onderhouden te worden. De andere aan te bieden verblijven kunnen vorm worden gegeven door het gebruik van duurzame kasten die permanent blijven en/of voorzieningen in/aan? gebouwen die niet gesloopt worden. Te denken valt aan spouwmuren toegankelijk maken voor vleermuizen (stootvoegen open maken) en/of stenen in metselen met in de stenen ruimte voor vleermuizen (zogenaamde in metselkasten). Tijdens een rondgang over het terrein bleek dat er een paar muren zijn zonder open stootvoegen.

Afgaand op de potentie om de aanwezige gevels geschikt te maken als [kleinere] verblijfplaats voor vleermuizen, kan gesteld worden dat alle gebouwen (en directe omgeving) mogelijkheden bieden tot ontwikkeling van paarverblijven en -territoria. Afhankelijk van de verdeling van de al bezette paarterritoria over het terrein, in relatie tot gevels waar verblijven ontwikkeld kunnen worden, biedt dat mogelijkheden voor mitigatie en compensatie.

Het bevoegd gezag hanteert een gewenningstijd voor (tijdelijke) alternatieve verblijven. Voordat de bestaande verblijven worden aangetast, dienen de alternatieve verblijven al enige tijd aanwezig te zijn. Het verdient de aanbeveling om zo snel mogelijk de alternatieve verblijven aan te bieden teneinde geen vertragingen op te lopen. Onderstaande tabel 5 geeft de gewenningstijden. Afhankelijk van of alle potentiële territoria bezet zijn en het relatieve belang van de twee in het kleinere onderzoek aangetroffen territoria t.o.v. alle in de directe omgeving bezette territoria, kan mogelijk van deze gewenningstijden voor paarverblijven worden afgeweken. Het is voorstelbaar dat bij een groot aantal bezette territoria en een deel onbezette territoria, in combinatie met het aanbieden van op bestaande paarverblijven lijkende aanvullende verblijfplaatsen, de gewenningstijd vanuit ecologisch gezichtspunt korter zou mogen zijn.

Tabel 5 Gewenningstijden voor de alternatieve verblijven

Functie	Gewenningstijd ¹	Opmerkingen
Zomerverblijf voor minder dan tien gewone dwergvleermuizen	3 maanden	
Paarverblijf	6 maanden	
Incidenteel winterverblijf	Nvt	Hier gelden geen 'standaard' tijden voor
¹ NB: Gewenningstijd zijn maanden gedurende de actieve periode van de gewone dwergvleermuis (maart-oktober)		

Vleermuisonderzoek opleidingscentrum KLPD, Leusden

6 LITERATUUR

Janssen, E.W.A., 2013. Quickscan flora en fauna. Politieschool Boskamp, Leusden. Rapport EKOZA, Arnhem).

EL&I, 2011 Soortenstandaard gewone dwergvleermuis. Dienst Regelingen. Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie.

Overige geraadpleegde literatuur

Korsten, E. & Regelink, J.R. (met bijdragen van H.J.G.A. Limpens) 2010. Herkennen van potentiële vleermuiswaarden: in het kader van Quick scans en ander ecologisch vooronderzoek. Zoogdierverseniging-rapport 2010.44. Zoogdierverseniging, Nijmegen.

Korsten, K. & H.J.G.A. Limpens (m.m.v. H. Bouman & J. Reinhold) 2011. Brochure vleermuisvriendelijk bouwen - Handreiking voor huiseigenaar, architect en beleidsmedewerker. Samenstelling Landschapsbeheer Flevoland, Zoogdierverseniging en TAUW bv., mogelijk gemaakt door de Nationale Postcode Loterij.

Limpens, H.J.G.A., J. Regelink & R. Koelman 2009. Syllabus Hernieuwde Cursus Vleermuizen en Planologie. Zoogdierverseniging. 107 pp.

Vreugdenhil, S., E. Korsten, H.J.G.A. Limpens, F. Brekelmans & M. La Haye, 2013. Mitigatie en compensatie binnen de Flora- en faunawet: vleermuis kasten als casestudy. Journaal Flora en fauna 2: 47-52